

Hans Münstermann

LATER

ROMAN

Ik lig op de vloer van de eetkamer, stil als een mummie in een sarcofaag. Als ik naar de vensterbank kijk beweeg ik mijn voet, voel mijn stijve rug. Ik kijk op als Irene en Brunhilde mijn aandacht trekken.

‘Jan!!’

Ze schreeuwen het uit, voorover gebogen bij het open raam van de eetkamer aan de straatkant van het huis, op de hoek van de Cornelis van der Lindenstraat. Ze hangen over de vensterbank. ‘Jantje!’

Ik hoor ook de stem van mamma vanuit de zittingkamer. ‘Hoe is het met hem? Komt hij al tot bezinning?’ Mamma spreekt met enorme autoriteit, als een godheid, in alle ernst en rust. Zij is mijn onmisbare bron van warmte.

‘Hij moet niet zo raar doen.’ Ik zie Irene naar mij omkijken. Ze spoort mij aan om op te staan, omdat er iets raars aan de hand is. ‘Jan!’ roept ze weer uit het raam.

Ik vermoed dat het te maken heeft met iets dat al vroeg in de ochtend is begonnen. Een ruzie met

Jan, zoals haast elke dag. Mijn broertje lijkt poeslief maar het is niet moeilijk om ruzie met hem te krijgen. Hij is een driftkikker. In eerste instantie reageer ik niet op de gebaren en kreten van Irene. Ik ken de klank en de kleur en vooral het gevoel van ruzie, de plotselinge hitte, de tussenkomst van mamma, die zich verantwoordelijk voelt voor de vrede tussen haar twee zoontjes, die totaal niet met elkaar kunnen opschieten. Het is nooit vrede, maar ze zal altijd tussenbeide komen, tot in de eeuwigheid.

Er is weer eens iets met Jan. Dat parmantige jongetje van elf dat ontstemd kan zijn als een diva. Jan kan dreigen met maatregelen. Met bijten, knijpen, krabben. Met zeer eigenaardige plannen. Niet dat ik hem geloof, maar het is altijd wat. Naast mij staat mijn rode metalen hijskraan, een oud gevaarte dat ik uit de speelgoedkast heb getrokken, uit verveling, want ik ben er veel te oud voor, maar het is nog te vroeg om buiten te gaan voetballen. Ik heb een touwtje gevonden dat dienst moet doen om over de katrol gerold te worden zodat ik voorwerpen kan vastmaken en ophijsen, waarna de kraan kan wegdraaien of zich kan verplaatsen op zijn knarsende wieltjes.

Brunhilde en Irene kijken vanuit de raamope-

ning af en toe naar mij om. ‘Kom nou kijken!’ Ze praten vlug en opgewonden, om te laten voelen dat ik dit niet mag missen. Hun kreetjes zijn een vrolijke roffel op mijn trommelvlies.

Nu verschijnt ook mamma in de kamer met de theepot en de broodplank, plaatst ze met een zucht op tafel en loopt naar het raam.

‘Wat nou weer?’

Ze staat achter Irene en leunt over haar heen naar buiten. Ik draai me op mijn zij en hijs een boek op. Het is een boek dat mijn vader leest, *Brieven uit Stalingrad*. Het boek is zo zwaar dat de hijskraan bijna omkiepert. Ik schenk geen aandacht aan dat open raam, strek me weer uit op de grond.

Ik kan doen waar ik zin in heb. Mijn mogelijkheden lijken onbegrensd. Ik kan alles worden. Mijn leven is mooi! Ik ben gelukkig en gezond. Er is alleen liefde en geluk, zoals in de Blue Band-reclame die ik onvoorwaardelijk geloof: de zingende goed verzorgde huisvrouw, de knappe strak in het pak gestoken pappa, de gezond blozende broertjes en zusjes. Het is allemaal waar en belangrijk. Ik geloof nog in sprookjes, te veel om op te noemen of te onthouden. Ik geloof in de onsterfelijkheid van mijn ziel, precies zoals het mij verteld en beloofd is. Ik geloof in de wederopstanding en het laatste oor-

deel, met angst en beven, maar toch. Pappie blijft onverstoord de krant lezen terwijl mijn zusjes weer uitroepen: 'Kom nou kijken!' Pappie staat er boven, bijna goedkeurend, met zijn krant. Hij buigt naar voren. Zijn zoekende blik, zijn lichte ontstemming als hij zijn hangende boek ziet, zegt mij dat ik misschien toch even moet kijken.

'Wat is er aan de hand, pappie?' vraag ik hem.

Daar reageert hij niet op, alsof hij moet nadenken om vast te stellen wat hij er zelf van vindt. Ik steun roerloos op mijn elleboog, wring mij niet tussen Irene en Brunhilde, langs hun jonge beweeglijke lijven, boordevol leven en nieuwsgierigheid om naar buiten te kijken. Ik zou onmiddellijk alles in de steek laten en uit het raam hangen als beneden op straat Abe Lenstra, Faas Wilkes of Frans de Munck klaarstond om een balletje te trappen. Dát zou iets zijn. Mijn zusjes zouden nooit een seconde aandacht besteden aan voetbal. Die desinteresse is voor mij totaal ondoorgrondelijk. Ze zouden toch op z'n minst mijn acties kunnen bewonderen, maar ze hebben nog nooit een doelpunt van mij gezien. 'Wat ben je toch een opschepper,' zei Brunhilde toen ik aan tafel tijdens het eten mijn laatste doelpunt beschreef. Brunhilde had het niet gezien, terwijl ze voor het raam stond. Ze had mij kunnen

zien scoren, maar ze staaarde naar iets anders. Naar iets dat op prinses Beatrix leek. Voor mijn zusjes en mamma is het *koningshuis* alles, daar gaat niets boven. Mijn doelpunten bestaan voor hun niet. Met zulke mensen leef ik op drie hoog samen, dat zijn mijn huisgenoten. Voor hen bestaat er geen koning voetbal. Ze zien het belang niet.

Ik kijk om me heen en zie de dingen zoals ik ze elke dag zie. De boter op tafel. De borden. De krant die pappie vasthoudt, met de foto van woedende Papoea's, die hopen dat hun woede uit zal draaien op vrijheid en geluk. Als ik mijn ogen sluit hoor ik op de radio een stem die zegt '*Nieuw Guinea*' en ik voel de vloer trillen door de stampende voeten van de Papoea's aan de andere kant van de wereld, hunkerend naar vrijheid. 'Ik ga naar Nieuw Guinea,' heeft Jan vanochtend gezegd. Maar ik geloofde er niets van. Hij zei het terwijl hij uit bed stapte, nog maar net wakker, de slaap zat nog in zijn ogen. Ik steun op mijn elleboog, kijk rond in de eetkamer en zie mijn broertje nergens.

Ik herinner mij hoe plotseling het licht aan ging op onze slaapkamer, op oudejaarsavond. Mamma maakte me wakker voor het vuurwerk. 'Laat Jantje maar slapen,' fluisterde ze. Ik was doodmoe maar ook heel nieuwsgierig. In de eetkamer waar

het raam openstond zag ik de vuurpijlen boven de stad. En toen stond hij opeens achter ons, in zijn witte onderbroekje. ‘Waarom hebben jullie mij niet wakker gemaakt?’ Mamma omhelsde hem. ‘Ach lieve schat.’ Een week of zes later was het weer raak. Mamma posteerde zich na het avondeten met Brunhilde en Irene bij de vensterbank en hoewel het ijsig koud was werd het raam geopend. Ze hingen net als nu uit het raam. Met Jan erbij. Ik voel de ijzige kou nog binnenstromen en hoor ze roepen; ‘Kom kijken!’ Ik wrong mij tussen hun lijven en keek naar buiten, zag bij het licht van de straatlantaarns een glanzend zwarte limousine aan de overkant van de straat, een vrouw in een enorme uitwaaierende avondjurk kwam uit de zwarte auto. ‘Zie je wie dat is?’ vroeg mamma met een zeer plechtige blik. ‘Nee, wie is dat dan?’ ‘Zie je het niet?’ zei Jan. ‘Nou ja zeg! Dat is prinses Beatrix.’ De prinses ging aan de overkant van de straat op bezoek bij een jong echtpaar dat daar woonde. Pappie bleef gewoon in zijn stoel zitten. Hij vond de krant interessanter dan de jurk van de kroonprinses, ook al was dat de grootste sensatie van het jaar in de Cornelis van der Lindenstraat.

Ik sta eindelijk op, loop naar het raam en dring naar voren, langs de heupen van Brunhilde en Ire-

ne, en kijk naar de overkant van de straat. Ik zie niets.

‘Dáár!’ Mijn zusjes wijzen. ‘Kijk dan! Je moet naar buiten leunen en naar beneden kijken. Moet je zien!’

Een jongetje in een blauw colbert en korte broek loopt met een koffertje van ons weg. Ik herken het rode koffertje.

‘Is dat Jan?’

Het is mijn kleine broer. Geen twijfel mogelijk, hij is het. Brunhilde moet een beetje lachen. ‘Hij zei tegen me: Het zit me tot hier! Ik ga hier weg, en toen liep hij de trap af.’ Ik zie hem de straat uit lopen. Het is alsof hij zich haast, als een matroos op weg naar zijn schip, bijna gewichtloos gaat hij met breed uitwaaierende onderbenen bij ons vandaan.

‘Hij is het echt.’

‘Wat gaat hij doen?’

‘Hij gaat weg,’ zegt mamma.

‘Weg? Waarheen?’

‘Weg.’

In mijn hoofd wordt alles dof. *Ik ga hier weg.* Dat zegt hij wel vaker. Als we spelletjes spelen ergert hij zich aan zijn positie als de jongste, als het kleintje. Hij wil niet klein zijn. Hij zou liefst zo snel mogelijk groot en zelfstandig willen zijn. Zo gedraagt hij

zich ook. Hij wil zich aan alles onttrekken, radicaal. 'Je kunt wel zoveel willen,' zegt mamma dan. Hij zou de oudste zoon willen zijn, en het huis kunnen verlaten, zoals Joachim, die soms vroeg in de ochtend op de fiets stapt en dan laat in de middag weer thuiskomt. Hij wil dat ook. Hij wil op eigen benen staan. *Dat kan toch niet, hij kan niet zomaar weggaan.* Het kan wél. Misschien is het zelfs beter. Want het is elke dag ruzie tussen ons. De kleinste kinderlijke onenigheden maken ons allebei razend en dan vecht ik met hem.

Ik krijg het opeens warm omdat ik voel waarom ik met hem vecht. Ik haat mijn broertje. Het gevoel is ziek en slecht en ik schaam mij ervoor en alles in mijn hoofd is ingewikkeld en verwarrend. Ik zou best zonder hem kunnen leven, maar tegelijkertijd wil ik beslist niet dat hij weggaat. Dat merk ik nu ik hem zie weglopen, zonder om te kijken, zonder te zwaaien. Wat ik zie is niet te bevatten. Maar één rare nieuwe gloed overheerst al het andere: ik kan mijn broertje niet missen. Ik weet niet goed waarom ik dit voel, waarom ik hem mis. Maar ik kan het plotseling opkomende besef van verdriet niet ontkennen. Het is alsof ik hem hoog boven de Cornelis van der Lindenstraat over een koord zie voortbewegen en ik sta doodsangsten uit.

Ik hoor Brunhilde lachen. Ze schijnt het leuk te vinden. Ze kijkt uit het raam alsof ze voor een etalage staat in de Roelof Hartstraat en het grootste wonder van de wereld aanschouwt: een televisietoestel met bewegende beelden. Maar dit is geen wonder, het is verschrikkelijk. Alsof ik per ongeluk iets heb uitgegumd dat ik harder nodig heb dan ik ooit had gedacht. Ik zie Jan wegschieten, als een vis in de stroom. Hij nadert nu de hoek van onze straat. Mijn zusjes zien het ook.

‘Hij is bijna bij de hoek. Hij slaat de hoek om.’

‘Ik zie hem niet meer, hij is uit het zicht.’

Pappie staat er rustig bij. Als hij de situatie buiten heeft opgenomen kijkt hij even naar me om en lacht. Wat wil hij met die lach zeggen? *Dag Jan, het ga je goed?* Maar dat kan niet. Hij is pas elf!

Mamma leunt over de vensterbank, kijkt mee naar het einde van de straat, maar ik zie geen spoor van bezorgdheid of angst, alsof het haar niet werkelijk interesseert. Lacht zij erom, net als pappie? Amuseert het haar? Dat kan niet! Het is alsof we op een zomerdag aan het strand zien hoe hij plotsklaps wegzwemt naar open zee, tot hij uit het zicht verdwijnt, achter de horizon, zonder dat iemand alarm slaat.

De straat beneden ons is leeg. Het is een groot

raadsel. Vreemd en angstwekkend en vooral weemoedig makend, omdat hij misschien verdwaalt in buurten die hij niet kent en radeloos door de straten zwerft en zich afvraagt: hoe moet ik weer thuis komen? Het gebeurt echt. Hij is er niet meer en ik mis hem. Ik mis zijn lange dunne beentjes. Zijn spot. Zelfs hoe hij mij uitlacht, openlijk, zonder zich in te houden of af te wenden. Hoe hij de spot drijft met mijn huiselijkheid. Mijn honkvastheid. Ik hoor zijn stem. *Blijf jij daar? Thuis? Waar nooit iets verandert? Voor eeuwig? Ik niet! Ik zou wel gek zijn.* Hij wil niet tevreden zijn, hij wil de vreugde, al is het maar heel even. Welke vreugde? Ik probeer te denken aan beslommeringen bij ons in huis. Zijn die zo verschrikkelijk? Zo onaanvaardbaar?

Iedereen doet alsof er niks aan de hand is. Als er niks aan de hand is, waarom blijven mijn zusjes dan uit het raam hangen? Waarom doen ze geen stap naar achteren, waarom draaien ze zich niet om? Waarom gaan ze niet iets anders doen? Op hun kamer? Iets dat veel belangrijker is. Waarom blijven ze binnen?

Ik staar naar buiten, naar de dakpannen aan de overkant van de straat. Wat gebeurt hier? Is dit wat ze bedoelen met puberteit? Is Jan opeens een puber geworden? Daar is hij nog veel te klein voor,

dat weet ik haast zeker. Er komt een lawine van beelden, trillingen en gedachten over mij heen. Ik ben twaalf jaar en lees elke dag de krant. Ik verslind het nieuws. Ik hoor de volwassenen praten over de broer van mijn tekenleraar. Die broer staat met een foto in de krant, pappie en mamma spreken fluisterend over hem. Ik hoor mamma zeggen: ‘Hij kan de doodstraf krijgen.’ De broer van mijn tekenleraar is het gesprek van de dag. Ik vertel erover aan mijn vriendjes op straat. ‘De broer van mijn tekenleraar krijgt de doodstraf.’ Het is elke dag alsof ik er iets van zie in de gelaatstrekken van onze tekenleraar. Hij moet eronder lijden. Dat kan niet anders.

Ik probeer mij voor te stellen dat mijn kleine broertje de doodstraf krijgt. Dat ik het in de krant lees. Dat ze mij op school zien huilen. Ik ben nog nooit zo in de war geweest. Jan heeft zijn kleine rooie koffertje gepakt en de deur achter zich dichtgeslagen. Het is onbestaanbaar, maar het geeft ook een vreemde rilling, alsof mijn kleine broertje mij uitnodigt om hetzelfde te doen, om net zo’n rare sprong te maken en in één klap volwassen te worden. Hij demonstreert dat het mogelijk is om alles achter te laten – zijn bed, zijn speelgoed, zijn moeder, het schone ondergoed, zijn plaats aan tafel. Ik

[LEES VERDER IN DE ROMAN “LATER”]